

İslam'da Ailenin Makamı

<"xml encoding="UTF-8?">

İslam'da Ailenin Makamı

İslam'da annelik makamı ve annelik makamını ve insanın hayatındaki rolünü anlayabilmemiz için yüce Rabbimizin kitabına ve Resulullah'ın (s.a.a) ve Ehl-i Beyti'nin nurlu sözlerine müracaat etmemiz gerekir. Biz de mümkün mertebe ayet ve hadislerden yararlanarak bu mevzuu sizlere açıklamaya çalışacağız.

Allah-u Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: "Rabbin ondan başkasına ibadet etmemenizi ve anne babaya iyilik etmenizi emretmiştir. İkisinden birisi yahut her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara öf bile deme; onları azarlama onlara güzel söz söyle; onlara rahmet ve şefkat dolu tevazu kanadını ger. Onlara alçak gönüllü ve şefkatli davran ve onlar hakkında dua edip şöyle de: Ey Rabbim, bunlar küçükken beni nasıl yetiştirip büyüttülerse, sen de onlara merhamet et, acı." (İsra Suresi, ayet 23-24)

Bir başka ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır: "Biz insana anne ve babasını tavsiye ettik anası onu zayıflık üstüne zayıflık çekerek karnında taşımıştır. Onun (memeden) ayrılmasında iki yıl içinde olmuştur onun için biz insana bana ve ana baba şükret dönüş banadır diye öğüt verdik." (Lokman Suresi, ayet 14)

Görüldüğü gibi bu ayetlerde Allah-u Teala anne babaya iyilik etmeği, onlara şükretmeyi kendi ibadeti ve şükrüyle yan yana zikretmiştir. Bu da Anne babanın Hak Teala indindeki makamını ve onlara iyilik ve itaat etmenin önemini göstermektedir. Onun için anne, babaya itaat etmek günah ve farz olan şeyler haricinde farzdır. Hatta anne baba evladını sünnet olan bir ameli yapmaktan nehy edip başka bir işe emrederse onların dediğini yapması gerekir.

Bir gün bir kişi Resulullah'a (s.a.a) gelerek ya Resulullah dedi, anne babanın evlatları boynundaki hakkı nedir? Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurdu: "Onlar senin cennet ve cehennemindir." [1]

Yani onlara yapacağın iyilikler ve onlara karşı vazifelerini yerine getirmenle cenneti kazanabilirsin. Ama onlara karşı vazifelerini yerine getirmezsен cehennemini hak etmiş olursun.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmuştur: "Anne babaya iyilik yapmak en büyük farizadır."[2]
İmam Sadık (a .s): "Allah anne babaya iyilik etmeyi emretmiştir" ayetini şöyle açıklamıştır: "İyilik etmek onlarla iyi geçinmek ve ihtiyaçlarını ağız açıp istemeden yerine getirmektir..."[3]

Yine Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Kim ömrünün uzamasını ve rızkının bollaşmasını istiyorsa, anne babasına iyilik etsin ve akrabalarına sılayı rahimde bulunsun."[4]

Resul-i Ekrem (s.a.a): "Kıyamet gününde iyilerin efendisi ölümlerinden sonra anne ve babalarına iyilik yapan kimselerdir."[5]

Sekizinci İmamımız İmam Rıza (a .s): "Anne babaya iyilik etmek vaciptir; hatta müşrik olsa dahi. Elbette Allah'a isyan olan şeylerde onlara itaat edilmez."[6]

Buraya kadar ayet ve hadislerden anne ve babanın ikisine de iyilik ve itaat etmenin önemi anlaşılıyordu. Fakat diğer bir çok hadisten anlaşılıyor ki annenin hakkı ve ona iyilik yapmak daha önemlidir. İşte bu hadislerden bir bazısı:

Bir gün birisi Resulullah'a sorar: "Ben kime iyilik yapayım." Resulullah "Annene" der. Sonra tekrar kime diye sorduğunda tekrar "Annene" der. Adam tekrar sorar; Resulullah tekrar "Annene" der. Adam tekrar sorunca Resulullah bu sefer "Babana" diye cevap verir."[7]

Rivayet edildiğine göre birisi Resul-i Ekrem'e gelerek "Ya Resulullah, ben çok kötü işler yapmışım, acaba benim tövbem kabul olur mu? demiş. Resul-i Ekrem "Acaba annen veya baban yaşıyor mu? diye sormuş; o da "Babam yaşıyor" demiş. Resul-i Ekrem "Git ve ona iyilik et" buyurmuş. Adam çıkıp gittikten sonra, Resul-i Ekrem yanındakilere dönerek şöyle buyurmuş: "Keşke annesi olsaydı da ona iyilik etseydi; tövbesi daha çabuk kabul olurdu."[8]

Bir gün Hz. Musa Allah-u Teala ile münacat ederken Hak Teala'dan cennetteki arkadaşını kendisine tanıtmalarını istiyor. Hak Teala şöyle hitap eder: "Senin cennetteki arkadaşın filan nahiyedeki gençtir.

Hz Musa genci bulmak için oraya geldiğinde onun kasaplık yapan biri olduğunu görür. Hz.

Musa onu çaktırmadan takip etmeye başlar ki hangi amelle böyle büyük bir makamı elde ettiğini öğrenmiş olsun. Akşama kadar bekler; fakat onun için önemli olan ve böyle bir makama onu layık kılacak bir ameli göremez. Akşam olunca genç, iş yerini kapatıp eve gitmek istediğinde Hz Musa kendini tanıtmadan adamdan, o gece kendisini misafir etmesini ister. Hz Musa bu vesileyle gece boyunca da gencin iyi amellerini takip etmeyi amaçlamaktadır. Genç Hz. Musa'nın isteğini kabul edip onu evine götürür. Hz. Musa eve girdiğinde gencin her şeyden

önce yemek yaptığını.

Daha sonra evde bulunan ve eli ayağı felç olan ihtiyar bir kadının yanına gelerek büyük bir sabır ve şefkatle yemeği lokma lokma onun ağzına koyarak yedirdiğini, sonra elbisesini değiştirdiğini, ihtiyaç gidermesine yardımcı olduğunu; sonra da özel yerine yatırdığını görür. Hz. Musa (a.s) o gece sabaha kadar gencin normal dini vazifeleri dışında fevkalade bir amel, ibadet, münacat falanını görmez.

Sabah olduğunda ise yine genç evden çıkmadan o kadının yemeğini yedirir ve diğer ihtiyaçlarını gidermede şefkatle ona yardımcı olur. Vedalaşırken Hz. Musa gence sorar: "Bu kadın kimdir ve sen ona yemek yedirirken, gözlerini gök yüzüne dikerek ne söylüyordu?" Genç şu cevabı verir: "Bu benim annem" der. Ben ona yemek verdiğim zaman hakkımda şöyle dua ediyor: "Allah'ım bu hizmetlerin karşılığında oğlumu cennette Hz. Musa'nın yanına arkadaş eyle." Hz. Musa da gence annesinin duasının kabul olduğunu müjdeleyip Hak Teala'yla yaptığı münacatı kendisine anlatır."

İşte anne babanın hakkını riayet etmek böyle feyizlere insanı ulaştırır. Elbette bütün bunlardan önce, insanın mu'min ve takvalı olması gerekiyor.

Yine Resul-i Ekrem'den (s.a.a) şöyle nakledilmiştir: "Cennet annelerin ayağı atındadır." [9] Bir başka hadiste: "Annelerin ayaklarının altı, cennet bahçelerinden bir bahçedir" buyurmaktadır. Bu hadisin bir manası şudur ki cenneti kazanmak, annelerin gönlünü kazanmak, onlara iyilik etmekle mümkün olur. Bir başka manası da: "Anneler isterse dünyayı cennete çevirebilirler, yetiştirdikleri mu'min ve salih evlatlarla.

Çocukların saadet ve mutluluğunun temel taşı koyan annelerdir. Kötülük ve bedbahtlıklarının ilk temel taşı koyan da yine annelerdir. Zira niyetleri, yedikleri lokmalar, amelleri, davranışları, imanı ve takvası rahimdeki çocuğu üzerinde de etkilidir. Doğduktan sonra da çocuk, anne ve babanın, özellikle annenin bütün hareketlerini izleyip taklit eder. Annenin verdiği terbiyeyle çocuğun ilerideki şahsiyeti yavaş yavaş oluşmaya başlar. Bu yüzden Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Saliha bir eşle evlenmesi bir erkeğin saadetindendir." [10] Zira ailenin ve çocukların saadeti büyük ölçüde anneye bağlıdır.

Başka bir hadiste İmam Cafer-i Sadık (a .s) şöyle buyurmuştur: "İffetli ve hayalî bir annesi olana ne mutlu!" [11]

İşte bütün bunlar annenin insan hayatındaki vazgeçilmez rolünü ve önemini gösteriyor. Evet anne anneliğin yanı sıra bir öğretmendir. Bu yüzden de onu imanlı yetiştirip cennetlik yaparsa, onun bütün hayırlı amellerinde ortak olur.

Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Eğer birisi kız çocuğunu iyi bir şekilde yetiştirip terbiye ederse, ona iyi bir talim ve terbiye verip güzel ve faydalı şeyler öğretir ve onu Allah'ın verdiği nimetlerden yararlandırırsa, o çocuk onunla cehennem arasında bir perde olur (cehenneme gitmesini önler)."[12]

İmam Hasan Askeri (a.s) şöyle buyurmuştur: "Allah-u Teala kıyamet günü bazı anne ve babalara mükafat verecek. 'Ey Rabbimiz, bu mükafatları nereden hakkettik? Bizim amellerimiz buna layık değildi' diye sorduklarında şu cevabı alacaklar: 'Bu mükafatlar çocuğunuza Kur'an öğretmeniz ve onu İslam diniyle tanıştırdığınız içindir.'"[13]

Yüce Rabbimiz'den annelerimiz hakkında görevlerimizi en iyi şekilde yerine getirmeyi ve bacılarımıza Hz. Fatıma'yı örnek alan anneler olmayı nasip buyurmasını diliyoruz. Amin!

[1] -Et-Terğib-u Vet-Terhib, C.3, S.316.

[2] -Ğurer-ul Hikem, Hadis: 4423

[3] -El-Kafi, C.2, S.157.

[4] -Et-Terğib-u Vet-Terhib, C.3, S.317.

[5] -Bihar-ül envar, C.74, S.86.

[6] -Bihar-ül envar, C.74, S.72.

[7] -El-Kafi, C.2, S.159.

[8]- Bihar-ül envar, C.74, S.82.

[9] -Kenz-ül Ummal, Hadis: 45439.

[10] -El-Kafi, C.5, S.327.

[11] -Bihar-ül Envar, C.23, S.79.

[12] -Kenz-ül Ummal, Hadis: 45391.

[13] -Müstedrek-ül Vesail, C.1, S.290

"Kadın bütün beşeri toplumları terbiye eden yegâne varlık konumundadır. Kadın erkeği insanlığın yüce zirvesine ve değerlerine hidayet etmektedir ve bu konuda bütün bir insanlık olarak kadına borçlu bulunmaktayız."

İmam Humeyni

"Ülkemizde kadın, belirleyici bir role sahiptir ve kadın bütün alanlarda etkin ve yetkin bir konumda bulunmaktadır."

Ayetullah Hamenei

Önsöz

İran İslam Cumhuriyeti, her ne kadar, egzistansiyalist ve materyalist bakış açılarından uzak olsa da kurucusunun (İmam Humeyni) dediklerine ve İran milletinin adil isteklerine uyarak dünyada hızla ilerleyen insani ve teknolojik gelişmelere açık bir millet olarak tanındı. İmam Humeyni, "Din siyasetle ve siyaset dinle aynıdır" teorisiyle, İslam'ın -kalıcı bir ideoloji ve en kâmil din olarak- politikayla iç içe olduğunu dünyaya gösterdi. Oysa o zamanlar yabancıların ve sömürgecilerin egemenliği altında olan Müslüman topluluklar, Peygamber'den kendilerine miras kalan değerlerini yitirmek üzereydiler ve diğer insanlara karşı bir bardak gibi kırılma zafiyeti içindeydiler.

Kadının saygın ve efektif yeri, İran İslam devriminin en önemli hedeflerinden biriydi. Bu devirde karakterize edilmiş değersel bakış ve her türlü gelişim imkânlarından -kadın için ortak tanım- sakınma ve bu ilerleyen dünyada diğer insanları kendileri için kullanma düşüncesi daha bir değer kazanmış ve başkalarını kendi hedefleri ve çıkarları -gerçek teorisyenlerin itiraf ettiği bir olgu- için bir malzeme görmüşlerdir. Daha yakın ve istatistik bir bakışta, bu kitap, kadının, İran toplumunda ne kadar efektif olduğu ve ne kadar değer verildiğini göstermeye çalışmaktadır.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen bütün herkese özellikle de, Cumhurbaşkanlığına bağlı, "Kadın Katılım İşleri Merkezi", Kadınlar Kültür ve Toplumsal Meclisi, Terbiye ve Eğitim Bakanlığı'na bağlı Kadın İşleri Bürosu'nda çalışan yetkililere ve ayrıca bu kitapta bize çok yardımcı olduğu için, İmam Humeyni'nin uluslar arası enstitüsü müdürü olan Seyyid Mehdi Fatemi'ye de teşekkür etmek istiyoruz.

Biz ayrıca İran İslam Cumhuriyeti yetkililerinin, özellikle de İran İslam Cumhuriyeti lideri olan Ayetullah Hamenei'nin başarılarının devamını diliyoruz.

İran İslam Cumhuriyetinde Kadının Yeri

1979'da İran'da İslam devriminden sonra, hükümetin dindarların eline düştüğüne dair söylentilerin ortaya çıkmasıyla, tüm dünya insanların aklına bir takım sorular takıldı. Asıl soru, "Doğu ve Batı'ya dayanmadan tümüyle laik esaslara dayalı yirminci yüzyılın 80li yıllarında dini esaslara dayalı bir rejim ne kadar ayakta kalabilir?" sorusuydu.

Aynı şekilde, en önemli ve tartışılan sorulardan biri de İran'ın yeni hükümetinde kadının yeri ile ilgili olarak, "İran toplumunda tesettürün yeri nedir", "kadın çalışma hakkında sahip midir", "kadın erkekle birlikte sosyal alanlarla yanaya yer alabilir mi" gibi İslam'ın emirleri hakkında eksik bilgiden kaynaklanan bir takım sorulardı.

Bu gibi sorular bazı yabancı ülkelerin önderlerinin abartarak ve yaygara kopararak ortaya attıkları ön yargılı sorulardı.

1) Kadın ve İnsan Hakları

İslam kaynaklarında yer aldığı üzere kadın ve erkek yaratılış ve insan hakları açısından Allah katında eşit konumdadır. İslam Cumhuriyeti'nin teorisyenlerinin inancına göre de kadın ailenin ayrılmaz öğelerinden biridir ve toplumun yararlı gücünün bir parçasıdır. İran İslam Cumhuriyeti'nin önde gelen şahsiyetleri, özellikle de devrimin önderi İmam Humeyni bu önemli konuyu defalarca beyan etmiş ve şöyle buyurmuştur:

"İnsan hakları açısından kadın ve erkek arasında hiçbir fark yoktur. Zira ikisi de insandır ve kadın da erkek gibi kendi geleceğini tayin etme hakkına sahiptir. Kadın erkekle aynı haklara sahip olmalıdır. İslam kadın ve erkeğin eşitliğinin önemle vurgulamış ve her birinin kendi geleceğini seçme hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden onlar özgürlüğün tümünden yararlanmalıdır. Seçimlere katılmakta özgürlük, seçilmekte özgürlük, öğrenimde ve çalışmakta özgürlük ve her türlü ekonomik faaliyetlerde bulunmada özgürlük olmalıdır.

2) Ailede Kadın

İslam'da ve İran İslam Cumhuriyeti'nin teorisyenleri nezdinde, kadın, camiada etkili bir nesli terbiye eden bir unsur olarak kabul görmektedir. Örnek olarak İran İslam Cumhuriyeti lideri İmam Humeyni'nin, "Her büyük erkek bir büyük kadın tarafından terbiye edilmiştir" veya "Yüce Kur'an gerçek insanlar terbiye eder ve kadın da aynı işi yapmaktadır" sözlerini gösterebiliriz. Müslüman düşünürler kadını bir toplumun oluşmasındaki en önemli etkenlerden biri saymıştır.

Kadının eğitici olarak anne ve destek olarak eş olmasının yanı sıra, İslam devriminin teorisyenlerinin de önemle vurguladığı ayrı bir konu ise kadının toplumun merkezi olması ve yararlı toplumu oluşturmada, başka bir deyimle İslam toplumunu modern dünyada geliştirmede eğitici olarak çok önemli bir faktör görülmesidir. Tek kelimeyle İslam Cumhuriyeti teorisyenlerinin bakış açısına göre kadın, ilk olarak toplumu terbiye edicidir. Ayrıca da toplumda aşağıda belirtile rollere sahip bir varlıktır.

3) Toplumun Bir Ögesi Olarak Kadın

İran İslam Devrimi'nden önce, İran toplumunda da diğer bir çok dünya ülkesi gibi, kadın, erkek gibi aynı haklara sahip değildi. Gerçekte kadın siyaset ve toplumun değişikliğinde endirekt bir konumda bulunuyor ve ikinci planda yer alıyorlardı. Eğitimde daha az yer alıyorlar ve toplum ve siyasette çok sınırlı yerlere erişebiliyorlardı. İran İslam Devrimi'nden sonra İslamcı düşünürler kadını erkek eşitliğini öne sürerek, kadının erkekle birlikte bir çok toplumsal alanlarda yan yana hazır bulabileceğini ilan etti ve devrim günlerinde kadınlar da haklarını ispat etmek için erkeklerle birlikte mücadele ettiler.

Bu konuyu İmam Humeyni'nin "Bu büyük devrim kadın ve erkeğin birlikteliğinden zafere ulaşmıştır" sözü de onaylamaktadır.

Başka bir konu da İslam'ın ilk dönemlerine ve tarihe bakıldığında İslam'da özellikle Şia'da, hiçbir zaman kadın toplumdan dışlanmamış, aksine toplumun kalıcılığı için kadının diğer toplum bireyleriyle birlikteliğinin gerektiği yer almıştır. Peygamber'in (s.a.a) kızı Fatımat'uz-Zehra'nın toplumsal aktiviteleri ve Hz. Zeyneb'in tarihteki destanları bu olaya apaçık bir örnektir.

Bu gerçek yabancı ülkelere ve bir çok din düşünürlerine İslam devriminden sonra anlaşılır hale gelmiştir. Biz kadının sosyal katılımlarını 21. yüzyılın baskısı yüzünden kabul ettiğimiz doğru değildir. Hakeza siyaset alanında da İran İslam Cumhuriyeti anayasasında, erkekle kadına aynı ve eşit haklar, görevler tanınmıştır. Şüphesiz bu konu Şia'nın İslamî yorumuyla da çelişki içinde

değildir. Elbette bir çok değişiklikler kadının toplumdaki katılımını yeni toplumsal gereksinimler ve değişimlerle uyum sağlamak için açıklanmıştır. Bunların en önemlilerinden biri tesettür konusudur.

Tesettür Konusu: İslami tesettür, dini farzlardan biri sayılmaktadır. Ama maalesef bu ilahi ve insani emir, bir çok laik düşünürler ve İslam'ın emirlerini tanımayan görüş sahipleri arasında çeşitli reaksiyonlara sebep olmuştur. "Acaba kadının tesettürü; kadının bir müdür, uzman veya toplumda herhangi bir kariyere sahip olmasıyla çelişmekte değil midir?

Cevap negatiftir. Yani tam tersi bir durum söz konusudur. Aksine tesettür kadına toplumda görevini daha iyi yapabilme imkanını sağlamaktadır. Ama maalesef kapitalistler ve medya kadının yüzünü ve vücudunu kullanarak onu kendi ürünlerini satmakta kullanmakta, ticari açıdan sömürmektedir. Dolayısıyla bütün bu haksızlıklar da kadının tesettürünün, onun toplumdaki haklarından mahrum kılmadığının, tam tersine görevini rahat bir şekilde yapmasını sağladığının en büyük delilidir.

İslam düşünürlerinin önemle vurguladığı konu, kadının cinsiyeti ve benzeri açılardan değil insan olması hasebiyle değer taşımasıdır. Kadının yerini reklamlarda ve ticari ürünlerde aramak doğru değildir. İslam'da tesettür kadının eğitim ve öğrenimini engellemez ve herhangi bir aktivitesine engel teşkil etmez

İslam devriminin büyük lideri Ayetullah Hamenei şöyle diyor:

"İslami sistemde kadın siyasi anlayışa sahip olmalıdır. Onlar ev kadını olmayı bilmeli (ev ekonomisi) ve ayrıca sosyal, siyasi ve ilmi alanlarda da aktif olmalıdır. Onlar iffet, temizlik ve hoşnutluğun sembolü olmalıdır. Kadınlar tesettürün ilk şart olduğunu göz önünde tutmalı ve bilmelidir ki kadın, tesettür olmadığı takdirde toplumda yüksek mertebelere ulaşmak için yeterli fırsatı (zihnî özgürlüğü) elde edemez."

Sonuçta İran İslam Cumhuriyeti'nin de tefsir ettiği gibi İslam, kadına, toplumun merkezi, ailenin kalıcılığındaki en önemli faktör ve insan yetiştirici unsur olduğu hasebiyle saygı gösterir. Hakeza kadını bir toplumun kalıcılığı için gerekli bilmekte ve herkesin kendi geleceğini seçme hakkına sahip olduğunu söylemektedir.

İslam kadın ve erkek için eşit hakları sunar. Eğer bazı toplumsal alanlarda kadının katılımı daha

az ise, bu İslami emirlerden dolayı değildir, aksine o zamanki toplumun geleneksel özellikleri ve emirleri bunu böyle gerektirmiştir. İslami tesettür kadını toplumsal alanlarda yer almasını önlememenin yanı sıra, kadını bir araç olarak kullanılmasını da önler ve onların ruhi gücünü tam olarak toplum içinde kullanmasını ve yetişmesini sağlar. Tek kelimeyle üstte ifade ettiğimiz şekliyle ev kadını olmak, her zaman evde olmayı gerektirmez.

İslam Devriminde Kadın

İslam devriminin örneğin 1977 ve 1978 yıllarında ilgi çeken boyutlarından biri de, genç neslin ve kadınların, İslam ve İslamî tesettürden elde edilen tam bir cesaretle devrim kültürüne ve manevi ruha sahip oluşlarıdır. Kadın, olayların en doruk noktasında erkekle beraber direnişlere katılmış ve pratik olarak devrimin zaferinde önemli role sahip olmuştur.

Nitekim devrimin zaferinden sonra, dine ve tesettüre ilgi artış kaydetti ve bir çok kadın İslam'a ve İslam'ın kanunlarına yöneldi. İslam'ın emirlerinden olan tesettür, sade yaşam tarzı ve kendini beğenmekten sakınma prensipleri kadını en çok geliştiren ve özgünleştiren unsurlardan sayılmıştır.

Devrimin ilk yıllarında yaşanan en önemli olaylardan biri dayatılan savaştı. Bu yıllarda kadın, erkekle birlikte İslam devrimini savunmuş ve bu yolda iki önemli alanda faaliyet göstermiştir; Birincisi arkada orduyu hazırlamada, desteklemekte ve yeniden yapılandırma projelerine katılmakta; ikincisi ise sosyal aktivitelere ve ülkenin bir çok siyasi alanlarında, örneğin kurumlarda, partilerde ve o yıllarda aktif olan gruplara katılarak gösterdiği faaliyetlerde. Hakeza devrimi desteklemekte ve münafıklar tarafından icat edilen bir çok tehlikeden korumakta da kadın önemli bir rol üstlenmiştir.

Kadınların devrimdeki faaliyetleri savaş yıllarından sonra da devam etmiştir ve seçimlerde, yönetici ve seçmen (seçimlerde seçmenlerin yarısı kadındı) olarak rol almıştır.

Hakeza biz ülkenin yeniden yapılandırılmasında ve öğrenime katkısında da kadının rolünü takdir etmeliyiz.

Kadınlar, bu zaman zarfında, sadece ülkenin kalkınma projelerine katılmakla ve onları pratiğe geçirmekle yetinmemiş, aynı şekilde yüksek yerlerde, örneğin siyaset ve kanun yasama parlamentosunda, mecliste, devlet veya özel sektörlerin yüksek düzeylerinde alınan kararlarda,

hukuki aktivitelerde de -örneğin vekil veya danışmanlık gibi- bir çok alanda aktif olmuşlardır.

İran İslam Cumhuriyeti'nin Kanunları ve Kadın Haklarını Koruma

İran İslam devriminin başarılarından biri kadını aile ve toplum gibi bir çok yerde korumasıdır. İslam devriminden sonra, değişik kanunlar ve kurumlar kadının gerçek hakkını korumak için oluşturulmuştur. Bu kanunların kadının gerçek haklarını, evlilik hayatlarından öncesine oranla daha çok korumuştur. Aynı şekilde sosyal aktivitelerde ve meslek edinmek hususunda da kadınların haklarını tümüyle korumuştur. Kadın böylece ailede ve toplumda, herhangi bir bozulma görmeksizin gerçek hayatını yaşamaya çalışmaktadır.

Kadın ve Erkeğin Kanun açısından Eşitliği ve Haklarının Güvencesi

İran İslam Cumhuriyeti anayasasının 3. maddesinin 14. fıkrasına göre İran İslam Cumhuriyeti, "Kadın erkek her ferdin her yönden haklarının sağlanması, herkese adilane yargı güvenliğinin kurulması ve herkesin kanun karşısında eşitliği" esasını sağlamakla görevlidir. 3. maddenin bu fıkrasına göre kadın ve erkek arasında hiçbir fark yoktur ve onların güvenliği hakkında hükümet sorumludur.

Güvenlik Kanunları Çerçevesinde Kadın ve Erkeğin Eşitliği

Anayasanın 3. maddesinin 12 fıkrasına göre ise, "Eşitliğin sağlanması, yoksulluğun giderilmesi, beslenme, barınma, çalışma, sağlık ve toplumsal güvenlik alanlarındaki her türlü yoksulluğun ortadan kaldırılması için İslami ilkelere uygun sağlıklı ve adilane bir iktisadın temellerinin atılması" da İran İslam Cumhuriyeti Devleti'nin görevidir.

Anayasanın bu fıkrasına göre kadın ve erkek eşitliği kanun tarafından korunmuştur ve hiç birinin diğerine üstünlüğü yoktur. İkinci olarak kadın ve erkeğin; şüphesiz İslam kriterlerine uygun olmak suretiyle insani, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda hiçbirinin diğerinden bir üstünlüğü yoktur.

Kadının Tüm Genel Haklarının Kefili Anayasadır

İran İslam Cumhuriyeti anayasasının 21 maddesine göre devlet İslami ölçülere uyulmak üzere,

her alanda kadın haklarını sağlamakla ve aşağıdaki hususları gerçekleştirmekle ödevlidirler:

1-Kadının kişiliğinin olgunlaşması ve maddi ve manevi haklarının canlandırılması için elverişli

ortamın hazırlanması,

2-Özellikle gebelik ve çocuk bakımı açısından annelerin korunması ve bakıcısı olmayan

çocukların korunması,

3-Ailenin özü ve sürekliliğinin korunması için yetkili mahkeme kurulması,

4-Dullar ile yaşlı ve kimsesiz kadınlar için özel içtimai güvenliğin sağlanması,

5-Şer'i velisi bulunmayan çocukların kanuni temsilciliğinin, diledikleri takdirde bu işe ehil olan

annelerine verilmesi,

Bu kanun maddesi, İslami kriterlere uygun olarak her alanda İslamî hükümetin, genel olarak

İslami sistemin ve tüm ülke kuvvetlerinin kadın haklarını korumak hususunda kefil olduğunu

gösterir.

Kadın Haklarının Genel Kanunlarda Kefili

İslam devriminden sonra ülkenin değişik alanlarında; refah, aile, evlilik, boşanma, geçici evlilik, çocuk doğurma, hamilik döneminde destek olma, aile ortamı, nafaka, kadın ve erkek eşitliği gibi konular olmak üzere bir çok hususlarda değişik kanunlar yasandı ve değiştirildi. Bunlar kanun olmaktan da öte kadın haklarını ve kadını kemale erdirmek amacıyla gerekli ortam şartlarını hazırlamak için yapılan çalışmalardı.

Nüfus

1996'da 29.54 milyon kadın, tüm nüfusun % 49.2sini teşkil etmekteydi. Kadınların % 60.9'u şehirlerde ve 38.7'si kırsal bölgelerde ve 0.4'ü de kabileler içinde göçmen olarak yaşıyordu. 2001'de yapılan sayımda kadınların nüfusu, 1996'daki oranla % 8.3 artış kaydetmiştir ve 31.99 milyona ulaşmıştır. Bu kadınların çoğunun 15-19 yaşları arasında olduğu ve ilk evliliklerinin ortalama yaşı ise 22.4 olarak tespit edilmiştir.

2002'de yapılan sayıma göre nüfusun % 50.7 erkek ve % 49.3'ü ise kadın olarak tespit edilmiştir. Evlilik yaşı hakkında ise gözle görülür bir şekilde erkek için ortalama yaş 22.3'e ve kadınlarda ise 25.6'ya yükselmiştir.

İran İslam devriminin zafere ulaşmasından sonra, ülkede sağlık ve tedavide bir çok ilerleme ve gelişmeler kaydedilmiştir. Yaşama oranı 1978'de (Şah'ın devrildiği ve İslam devriminin zafere ulaştığı yıl) 58 yıl iken devrimden sonra 2002 yılında bu oran erkekler için 71.4'e ve kadınlar için 70'e ulaştı. Yaşama süresinin artış kaydetmesindeki en önemli faktörler, 5 yaşından küçük çocukların ölüm oranlarının azalması, insanların sağlık hizmetlerine daha kolay erişimi, okur yazarlığın artması ve kırsal kesimlerde sağlık servislerin daha çok sağlanmasıdır.

Annelerin ölümü, 1976'den bu yana 100 bin anne bazında 237'den 37.5'e inmiştir. 1997'de dünya sağlık organizasyonu (WHO)'nun belirttiği miktardan da daha aza inmiştir (Dünya sağlık organizasyonuna göre 2015'te ortalama annelerin ölümü yüz bin anneden 68'dir) Annelerin ani ölümlerinin azalmasının; kadının bilgisinin artması,

kadının okur-yazarlığının artış kaydetmesi, kadının toplumdaki etkinliğinin artması, aile planlama kurumlarına erişimin kolaylaşması, hamilelik dönemi için hemşirelerin sağladığı sağlık hizmetlerinin genelleşmesi, sağlık ve tedavi merkezlerinde güvenli çocuk doğurtulması ile direkt ilişkisi bulunmaktadır. Uzman kişiler tarafından çocuk doğurma oranı dünya indekslerinde belirtilenden (2015'de % 77) yüksek olup 2000 yılında 86.6'ya ulaşmıştır.

1977-2001 yılları arasında doktorların sayısı 5.5, tıp fakültelerinin sayısı ise 7 kat artış kaydetmiştir. Kadın doktor ve veterinerlerin oranı 1976'dan 1996'ya kadar 3.8 ve 17.8'den 25.4 33.6'ya ulaşmıştır.

Bu yıl köylerde kırsal kesimlerde yaşayan 21 milyon insanı kapsayacak düzeyde aktif kliniklerin sayısı 15.500'e ulaşmıştır. 2001 yılında 16281 klinik ve köy ve şehirlerde 5675 sağlık ve tedavi merkezleri oluşturulmuştur.

Araştırma

İran'ın Değerli Kadınlarından Biri

Temel bilimlerde ilk profesörlük derecesini alan bir kadın: Efsane Sefevi. Efsane Sefevi Şiraz Üniversitesi analitik kimya departmanının profesörü olup İtalya'dan Prof. Abdussalam'dan

profesörlük unvanını almıştır.

Sefevi, muteber uluslar arası ilim çevrelerine 140 ilmi makale yazmıştır. Öyle ki basılan ilmi makalelerin üçte biri bu araştırmacı kadın tarafından yazılmıştır.

Ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimindeki en önemli etkenlerden biri ilme, teknolojiye ve araştırmaların gerçek konumuna değer verilmesidir.

İslam devriminden sonra, ülkenin ekonomik ve bir çok sosyal alanlarını geliştirmek için ilim ve teknolojiye büyük bir değer verildi ve bir çok araştırma merkezleri, teknik bilgiyi geliştirme ve araştırma birimleri oluşturuldu.

1996'dan bu yana yapılan araştırmalar için harcanan tüm masraflar, sosyal faaliyetler adı altında devlet tarafından karşılanmıştır. Bunun yanı sıra son yıllarda yapılan araştırmaların % 35'ini kadınlar yapmaktadır. Son yıllarda kadın araştırmacıların sayısında da artış kaydedilmiştir. Kadınlara özel yapılan araştırma merkezleri, örneğin kadın araştırma merkezi ile kadın kültürel ve sosyal konseyi kadınların daha rahat araştırma yapabilmesi için her türlü imkanı sağlamaktadır.

Yüksek Öğrenim

Öğrencilerin değişik düzeylerde öğrenim durumunu ve İslam devriminden önceki ve sonraki halini kıyaslamak istersek, üniversiteli öğrencilerin sayısının çok fazla artış kaydettiğini görebiliriz.

Bunların arasında kadınların sayısı erkeklerden daha fazladır. 2002'de düzenlenen üniversite giriş sınavını kazananların % 69.6'sı kızlardır. Bu sayı 1997'ye göre % 49.39 artış kaydetmiştir.

Yüksek öğrenim gören üniversite öğrencilerinin % 47.2'sini ve İslami Özgür Üniversite öğrencilerinin % 44.1'ini kızlar oluşturmaktadır.

1976'da sanat okulunda öğrenim gören öğrencilerin sayısına göre bu miktar % 584 artış kaydetmiştir ve lisans programlarında % 770, yüksek lisans düzeyinde % 731 ve PhD düzeyinde ise % 557 oranında artış kaydetmiştir.

1976'dan 1998'e kadar üniversite öğrencilerinin sayısı 6.5 kat artmıştır. Bu artış kadınlar için 8 kat ve erkekler için 5.5 kat olmuştur.

Mahrum bölgelerden üniversiteye katılan öğrencilerin sayısı da çok fazla bir artış kaydedilmiştir.

Örneğin İlam ve Çahar Mahal-e Bahtiyari'de üniversite öğrencilerinin sayısı 24 ve 50 kat artış kaydetmiştir.

Üniversitelerde öğretim görevlilerinin % 18'i ve Özgür Üniversitesinde % 16'sı kadındır. 2000 yılında, tıp fakültesi, sanat okulu ve temel bilimlerde kadınların sayısı artış gözlemlenmiş ve serbest sanatlar okulunda da kayda değer büyük değişiklikler kaydedilmemiştir.

Ayrıca şunu da açıklamak gerekir ki üniversiteyi kazanan kızların sayısı, genel katılımcıların sayısını geçmiştir. 1998'de üniversite sınavına katılan % 51.4 oranında genel adaydan, % 52.1'ini kızlar oluşturmaktadır.

İran'ın Değerli Kadınlarından Biri

Dr. Şiva Seyyid Forutan, İran'ın moleküler biyolojist bilim adamı olup Birleşmiş Milletler Öğrenim, Bilim ve Kültür Organizasyonu'nun (UNESCO) ilan ettiği 15 araştırmacı kadınlardan birisidir.

Kararlı gelişimin en önemli faktörlerinden biri teknisyenlerin eğitimi ve efektif insan gücüdür. Şüphesiz kadınların ekonomik ve sosyal alanlarda, genel anlamda toplumda kabul edilmesi, tamamen kadının tekniği ve verimliliğine bağlıdır.

Teknik ve Meslek okullarında öğrenim gören öğrencilerin Şah dönemine (1977) oranla sayısı, 2337 bin öğrenciden 2002 yılında % 5.1 miktarında artış göstererek 812.3 bin öğrenciye çıkmıştır. Hakeza bu okullarda öğrenim gören kızların sayısı da Şah zamanına oranla % 3 artışla 1977 yılında % 18.2'ye ve 2002 yılında ise bu oran % 37.8'e ulaşmıştır.

Teknik ve Meslek okulları 1996'da 31 merkezden 2000'de 206'ya ulaşmıştır. Bu sayı 5.6 kat artışı göstermektedir ve erkeklere özel teknik ve meslek okulları da 1.3 artış kaydetmiştir. Bu da devletin kız ve erkek öğrencilerin eğitimi hususunda hiçbir fark göstermediğini açığa çıkarmaktadır.

Bu okullarda öğretim görevlilerini sayısı % 24 artışla 1998'de 4.4 bin kişiden 2002'de 8.615 kişiye ulaşmıştır.

Sanat okullarında öğrenim gören öğrencilerin sayısı % 9'luk bir artışla, 1977'de 53.2 bin kişi olan öğrenci sayısı, 2002'de 463.4 bin kişiye ulaşmıştır.

Teknik ve meslek okullarından mezun olan kadınların sayısı 2000 yılında tüm öğrencilerin sayısına oranla % 52.09'unu teşkil etmektedir. 1996'yla kıyaslandığında bu sayı % 37 oranında artış kaydetmiştir. 1976-1998 yılları arasında öğretim sınıfları 8 kat fazla olmuştur. Diğer yandan bu yıllarda teknik ve meslek okulları 4 kat artış kaydetmiştir.

İslam devriminde yapılan en önemli işlerden biri değişik alanlarda eğitim ve öğretimi geliştirip güçlendirmektir. Günümüzde her 100 çocuktan (6-11 yaş arası) 96'sı ülke kapsamında olan devlet okullarında okumaktadır. Devrimden sonra her yıl 20 bin ve her gün 55 sınıf kurulup aktif hale getirilmiştir. Sınıf başına ortalama 155 metre alan ayrılmıştır.

İslam devriminden önce, egemen olan kültürden dolayı ailelerin çoğu kız çocuklarını çeşitli düzeylerde okullara özellikle liselere göndermekten sakınıyorlardı. Bu problem ve kültür sorunu İslam devriminden sonra çözüldü. 2002-2003 öğrenim yılında toplam 17,196,588 öğrenci okullarda öğrenim görmekteydi ki bunların 8,233,265'ini kızlar oluşturmaktaydı.

Değişik düzeylerde öğrenciler için gerekli olan değişik şartlar 1977'de (Şah zamanında) % 38 iken bu oran 2000 yılında % 50'ye ulaştı. Her öğrenim düzeyi için gerekli değişik aktiviteler, en çok lisede okuyan kızların sayısında artış kaydetti. 1977'de bu oran % 35 iken 2002 yılında % 52'ye yükseldi.

Kız ve erkeklerin ayrı okullarda okuması Eğitim bakanlığının İslam devriminden sonra yaptığı en önemli ve değerli işlerinden biriydi.

2000-2001 öğrenim yılını 1976-1977 yılıyla kıyaslarsak şehirlerde ve kırsal kesimlerde okuyan kızların oranı, ilk okullarda % 24.12, orta okulda % 25.57 ve lisede % 25.5 artış kaydetmiştir. 2001-2002 yılında da 1976-1977 yılına oranla kadın öğretmenlerin sayısı % 226 oranında ve erkek öğretmenlerin sayısı % 314 artış kaydetmiştir.

Okuma-Yazma Aktiviteleri ve Kırsal Kesimlerde Öğrenimin Gelişmesi

İslam devriminden sonraki ilk 20 senede yapılan en önemli çalışmaların biri cehaletin (okuma-yazarlığı olmamayı) ortadan kaldırılması ve kırsal kesimlerde öğrenimin geliştirilmesidir. 1976 yılında okuma-yazma bilmesi gerekenlerin % 47.5'ini okuma-yazması vardı. Bu istatistikler şehirlerdeki kadınların % 55'inin ve kırsal kesimlerdeki kadınların % 17'sinin okuma-yazmasının olduğunu göstermektedir ki bu okuma yazması olması gereken insanların sadece % 35'nin okuma-yazma bildiğini gösteriyor.

Bu oranlar 2002 yılında % 83'e ulaştı. Yani şehirlerde yaşayan kadınların % 79'unun ve kırsal kesimlerde yaşayan kadınların % 78.5'unun ve tüm kadınların % 79'unun okuma yazması

olduğunu gösterir ve bu 1976'a oranla % 126 artış kaydettiğini gösterir. Önceki rejim döneminde köylerde okullar, öğretmenler ve okul için gerekli teçhizatın olmamasından dolayı köylerde yaşayan kızların çoğu okuma yazmayı öğrenemiyordu. İslam devriminden sonra okulların sayısının artış kaydetmesi bir yana kırsal kesimlerde okuyan öğrencilerin sayısı şehirde okuyan öğrencilerin sayısına ulaştı.

Değişik köylerde orta okul ve liselerin sayısının artmasından dolayı öğrencilerin eğitime ulaşması ve okuması daha kolaylaşmıştır. Eğitim bakanlığının programında üçüncü beş yıl planında tüm ülkeyi kapsayacak şekilde okulların sayısının arttırılması, özellikle kırsal kesimlerde bu sayıyı artırmak yer almaktadır.

Buna ilaveten, Eğitim bakanlığının sabit siyasetlerinden biri olan kız ve erkeğin ayrı olması kızların daha çok okuyabilmesi için ortam sağlamıştır. Liselerde öğrencilerin sayısının artmasına neden olarak, kültür değişikliği, ailelerin ve etkin insanların anlayışının değişmesi ve belki de genel medya araçlarına ve genel düşüncelere daha kolay ulaşılması ve diğer yandan kızların okumasına daha fazla önem gösterilmesi gösterilebilir.

2000-2001 yılında okuyan öğrencilerin istatistiklerini 1976-1977 yılının istatistikleriyle kıyasladığımızda kırsal kesimlerde kız öğrencilerin ilk okulda % 46.34, orta okullarda % 89.94 ve liselerde % 137 oranında artış kaydettiğini görebiliriz. Öte yandan kız öğrencilerin tüm öğrencilere oranı 2002-2003 yılında % 47.21'e ulaşmıştır.

Kültürel Alanlarda Yer Alma

İran İslam devrimi, din, siyaset, ekonomi, toplum ve kültürel alanlarda bir çok değişiklikle uğramıştır. Bu değişikliklerin içinde tüm İslam devriminin liderleri tarafından daha fazla değer ve önem gösterilen şeylerden biri kültürel değişiklikti. Bu değişikliğin en önemli konularından biri olarak, genel bakış açısı, kadının konumu, kültürel inançlar ve kadının kültürel alanlarda İslami değerler ve kriterler çerçevesinde yer almasını sayabiliriz.

Kadının kültür ve sanat geliştirme alanlarında katılımındaki en önemli siyasetlerden biri edebiyatta aktif olan kadınlar, sanatçılar, yayıncılar ve festivallerde, fuarlarda, iç ve uluslar arası konferanslarda, araştırmalarda kadını destekleme, kitap okumayı ve aileyi geliştirmede yapılan faaliyetler ve son olarak kadına özel sanat ve kültürel derneklerini desteklemeyi sayabiliriz.

Günümüzde, kadının yayımcılığa derleme, tercüme, yazma ve basında yönetici olarak değişik formlarda, katılımı ve bir çok alanda ortak olması çok değerli başarıları elde etmeye neden olmuştur. Kitapların edit ve yazılımı alanında çalışan kadınların % 80'i üniversitede öğrenim gören kadınlardır. Günümüzde 550 yazar kadın çalışmakta ve toplumdaki aktif kadınlar için 100 kültürel enstitüler açılmış bulunmaktadır.

1997 - 2000 yılları arasında kadın editörler tarafından edit edilen kitaplar 15000'i bulmuştur ve bu yıllarda kadın yazarların sayısı 5000'i ulaşmış bulunmaktadır.

Bu istatistiklere bakıldığında, 1997 yılında kütüphanelere üye olanların % 43.7'sini kadınlar oluşturmaktaydı ki bu sayı 2000 yılında % 52.7'e çıktı. Bu rakamlar, kadınların söz konusu yıllarda % 20.33 ilerleme kaydettiklerini göstermektedir.

Bu yıllarda, toplam 124 milyon insan kütüphanelere gitmekteydi ve bunların 59 milyonu kadınlar idi ki bu % 47lik oranı oluşturmaktadır.

Ortalama her kütüphanede 3106 kitap bulunmaktadır.

İran'ın Değerli Kadınlarından Biri

Seyyide Nosret Beygom, Şia'nın büyük alimlerinden, din hukukçusu, soru cevaplı öğretme usulü (catechism) uzmanı, İslam filozofu, çağdaş arif ve müçtehit biri sayılmaktadır. O, kadının kutsal işleri yapabileceğini, aynı zamanda okumaya devam edebileceğini, ilim ve aynı zamanda tesettür halinde dindar biri olarak toplumda temizlik ve iyi ahlakını koruyabileceğini gösterdi.

Medya Alanında

1) Basın:

Kadın İslam devriminde bir çok alanda faaliyet gösterdiği gibi basında da aktiftir. İslam devrimindeki bir çok sınıf ve tabakada önceden de belirtildiği gibi kadın çok önemli roller oynamıştır. Örneğin, 1997-2000 yılları arasında Basın merkezi tarafından yayımlanan 787 baskıdan 59'u kadınlar içindir.

1200 muhabir kartı sahiplerinin 204'ü kadındır.

Medya Araştırma ve Yayıncılık okulunda öğrenim gören gazetecilerin % 40'ı kadındır. 2000 yılında aile ve kadına özel basın ürünlerinin sayısı 104'e ulaşmıştır.

2) Sinema

İslam devrimi yıllarında, İranlı kadın sinema artistlerinin rolleri değişti. İslami kriterler ve prensiplere uygun bir şekilde kadınlar, aktif bir şekilde yer aldılar. 1997-2000 yılları arasında, 1420 kadın artist değişik yerli ve uluslar arası festivallerde yer aldı. Değişik festivaller arasında, Fejr Film festivalinde kadınların 300 değişik yerlerde yer alması ve Jevan festivalinde 543 kısa filmle katılımında bulunması dikkate değerdir. Kadın film yapımcıları 1997-2000 yılları arasında uluslar arası genç ve yetişkin olmak üzere iki bölümde uluslar arası festivallerde 265 ve 187 defa yer aldı.

3) Televizyon (IRIB)

Kadın, sinemada olduğu gibi televizyon programları yapımında da, İslam toplumuna yakışır bir şekilde yer aldı.

İran İslam Cumhuriyeti Yayını'nda kadınlar hakkında 252 ve 336 başlık ve 7448 ve 23977 program yer aldı. 1999 yılında IRIB'de çalışan kadınların sayısı 2000'e ulaştı.

Sanat Alanında

Sanat alanı kadının en çeşitli şekilde aktif olduğu alanlardan biridir. Bu değişiklik ve çeşitlilikten dolayı bu tür aktiviteler hakkında doğru ve kesin bir istatistik elde etmek mümkün değildir.

İslam devriminden sonra, kadın, İslami kriter ve değerler çerçevesinde, bir çok alanda geniş çapta aktif hale geldi.

Kadının sanat alanında en önemli etkinliklerinden bazıları şunlardır:

- Uluslar arası festivallerde ve uluslar arası tiyatroya değişik tiyatro grupları halinde katılımları ve İslami kriterler çerçevesinde konserlere katılımları.
- Kadınlara özel konserler düzenlemek.
- Birlikte düzenlenen sanat ürünlerinin sergilendiği sergiler
- Uluslar arası yarışmalar ve festivallerde değişik sanat gruplarıyla katılmak.

Spor Dalında Huzur Bulma

İran İslam Cumhuriyetinin anayasasının 20 ve 21. maddelerine göre, hükümet İslami kriterlere uygun bir şekilde kadına tüm haklarını sağlamalıdır. Bu haklardan biri kadının spor hakkıdır.

İslam devriminden önce, kadın ve erkeklerin spor federasyonu ve organizasyonu Cidde bir konuma sahip değildi. 1981'de bu kültür değışti, kadın ve erkeğin spor ayrımı resmi olarak açıklandı.

İlk olarak, Fiziksel Eğitim Organizasyonu ve daha sonra 1989 yılında "Kadın Spor Federasyonu" adı altında bağımsız bir organizasyon kuruldu ve ülkede kadının spor yapabilmesi için gereken çalışmaları düzenledi.

Fiziksel Eğitim Okulu'nun bütçesi 1977'de 10,138 iken bu sayı 2002 yılında 8,324,392 milyon riyale ulaştı. Bu % 56lık artışı göstermektedir. Günümüzde, 4 milyon kadın spor aktivitelerine katılmaktadır; onların % 48'i normal olarak 3400 spor gruplarının birinde ve spor kurumunun kapsamı altında çalışmaktadır.

1999 yılının sonunda ülkede 1487 kadına özel spor alanları bulunmaktaydı. Bunların % 43'ü devletin ve gerisi özeldi. 2002 yılında ülkede 32466 kadın spor öğretmeni ve 16489 sporu kadın yer almaktaydı.

1991-2001 yılları arasında, 38 bin sporcu kadın 4 bin eğitmenle birlikte 3 binden fazla takımda ülke çapında yer aldı ve kadın şampiyonalarına katıldılar.

İranlı kadınlar, İslami kriterler çerçevesinde, Asya ve dünya turnuvalarına katıldı ve bir çok başarı elde etti.

Ekonomi Alanında Faaliyet

Kadınlara daha fazla önem vermek ve sonuç olarak kadınların daha çok çalışmak istemelerinin artış kaydetmesi şu etkenlerden kaynaklanmaktadır: kadınların daha rahat yüksek öğrenim görmesi ve daha çok üniversitelere girmesi, genel kültürün artması, doğum oranının ve evliliklerin yaşının artması vb...

Her ne kadar, 10-24 yaşındaki kadınları, özellikle de köyler ve kırsal kesimde yaşayan kadınlar öğretim kapsamına daha geniş çapta alma işlemi, kadınların ekonomik faaliyetlere daha fazla yer almasını sağlamıştır.

Elbette 10 ve üzeri kadınların ülkede 1986-1996 yılları arasında aktiviteleri azalmıştır. İran'ın yaş piramidi en çok kesimin okur-yazar yaştaki kesim olduğunu göstermiştir. Bu yüzden bu tür azalma doğrudur. Bu trend son yıllarda azaldı ve bizim aktif kadınların sayısını

arttırmamız gerekiyor.

Elbette bu yıllar arasında kadınların aktivitelerinin artış kaydetmesi, kadının toplumun bu grubunda ne kadar potansiyel güce sahip olduklarını göstermiştir. Bu konu kadınlara ekonomi alanında daha fazla önem vermeyi gerektirir. 1996-1999 yılları arasında işsizliğin oranı % 4 iken işsiz kadınların oranı % 2'dir ve bu kadınların iyi derecede değerlendirildiğini ve toplumun değerli yerlerinde öğrenim gördüğünü gösteriyor. Bu trendin İran İslam cumhuriyeti ve kadın için devam edeceğini gösteriyor.

İran'ın Değerli Kadınlarından Biri

Orta doğuda ilk defa, Merziye Şagerdi adındaki bir bayan uluslar arası uçak limanlarından yedek uçuş pilotluğu sertifikasını aldı.

Kadınların Devlet Sektörlerinde Çalışması

Günümüzde devlet işleri sektöründe çalışan elemanların % 35'ini ve özel sektörlerde çalışanların ise neredeyse yarısını kadınlar oluşturmaktadır.

Devlet sektöründe çalışan kadınların % 53'ünden fazlasının üniversite mezuniyeti vardır.

Kadınların çoğu, Eğitim bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sağlık ve Tedavi Bakanlığı, Hazine ve Ekonomi çalışmalarına ilişkin yerlerde çalışmaktadır. Onların çoğu 31-35 yaşları arasındadır.

Kadın Kooperatifleri

2004 yılına kadar 8900 kooperatif şirketler yer almıştır ki bu sayı 1996'de 508 idi. Çeşitli yatırımlarda bulunan şirketlerin üyelerinin % 70 kadınlardır. Devlet 1998 yılında bunun için bir kanun yasamıştır. Bu kanun en önemli etkilerinden biri kadınların kooperatiflerdeki sayısının % 17 artış kaydetmesidir.

El örgüsü halıların kooperatifleri daha çok kadınlardan oluşmaktadır, endüstri ve servis kooperatifleri daha sonraki aşamada yer almıştır.

Devlete Ait Olmayan Organizasyonlar

İran'da devlete ait olmayan organizasyonlarda kadınların sayısı kalitatif ve kantitatif bir artış kaydetmiştir. 1997-2000 yıllarında bu sayı 7 kat olmuştur ve 400 organizasyona ulaşmıştır.

Bu yıllar arasında devlete ait olmayan organizasyonlar; kültür, toplum, hayırseverlik ve sendikal çerçevedeki özel aktivitelerden oluşmaktadır.

Kadınlara ait ilk siyasi sendika devrim zamanında oluşturuldu; bu sendikal örgütlenme camilerde ve inkılap olaylarında gerçekleşti. Bu tür aktivitelerin bir başka örneği de kadınların oylamalara katılımıydı.

Birinci ve ikinci mecliste dört kadın, üçüncü mecliste 5 kadın, dördüncü mecliste 9 kadın, beşinci mecliste 14 kadının yer alması, egemen kültürün değiştiğini onaylamaktadır.

Meclisteki kadın adaylarının sayısı ilk meclisteki kadın adayların sayısına kıyasla 12 kat artış kaydetmiştir. Bu sayı altıncı ve yedinci mecliste 828'e ulaşmıştır. 1998 yılının İsfend (Şubat - Mart) ayında düzenlenen ilk şehir ve kırsal kesim İslami meclis seçiminde kadın, kendisinin potansiyel gücünü ve değerini gözler önüne serdi. İslam meclisine aday kadınların sayısı bu yılda 7278 kadına ulaştı.

Toplam şehirlerden 783 kadından 300'ü (% 38) ve kırsal kesimlerden 483 kişi (% 62) seçildi ve İslami Meclis üyesi oldu.

Buna ilaveten, bir önceki meclise oranla kadın adayların sayısı % 60 artış kaydetmiştir.

Devlete Ait Organizasyonlara Katılım

Kadının İslam Devriminden sonra devlete ait organizasyonlarda faaliyeti daha fazla olmuştur. 1999'da devlet organizasyonlarında çalışanların % 31.5'i kadınlardı. Örneğin Eğitim ve Sağlık bakanlıklarında çalışan kadınların oranı % 45.3 ve % 43.3'e ulaşmıştır.

670 bin devlet idarelerinde çalışan kadınlardan % 8.6'sının diploma almamış, % 37.44'ü diplomaya sahip, % 29.17'si yüksek sanat okulundan mezun ve % 24.89'u yüksek lisansa veya daha üstü bir seviyeye sahiptir. Dolayısıyla çalışan kadınların % 54'ünün yüksek okullardan mezuniyetleri mevcuttur.

Önemli bir nükte ise tüm devlete ait organizasyonlarda, adliye ve iç işleri bakanlığı gibi birkaç organizasyon hariç, diğer tüm organizasyonlarda yüksek okullardan mezun kadınların sayısı, yüksek okullardan mezun olan erkeklerden daha fazladır.

1999'da, 3209 kadın devlet organizasyonların müdüriyet ve direktörlüğünde çalışmıştır.

Son on yılda, İran toplumunda, adliye ve yasama gibi yerlerde de seçkin ve önemli yerlerde görev alan kadınların sayısı artış kaydetmiştir.

- 1) Meclis üyesi kadınların sayısı değişik dönemlerde artış kaydetmiştir. İlk dönemde 4 kişi iken altıncı mecliste bu sayı 14'e ulaşmıştır. Bazı illerde kadın adaylar birinci olmuştur.
- 2) Kadın işleri, aile ve gençlere ait organizasyonlar, meclisteki kadınlar fraksiyonu oluşturulmuştur.
- 3) Tahran'da ve diğer illerde kadın adayların sayısı artmıştır.

Yönetim

- 1) Kabine üyeleri, başbakan sözcüsü ve müşavirleri olan kadınlar.
- 2) Değişik bakanlıklarda görev yapan kadın vekiller.
- 3) Bakanlıklar düzeyindeki ana organizasyonlardaki kadınlar.
- 4) Kadın çalışmaları için kurulan 32 ofis
- 5) Kadın çalışmaları için ülke çapında devlet müşavirliği ve sekterliği için kurulan 243 kadın komitesi.
- 6) Kadın polis grupları ve ülkenin güvenliğinde çalışan kadın adaylar.
- 7) Değişik kültürel ve sosyal çalışmalarda yer alan 200 kadın.
- 8) Fiziksel Öğrenim Organizasyonunda kadınlar için kurulan ofisler.
- 9) Kadının kültürel ve toplumsal çalışmalarını değerlendirme için oluşturulan organizasyonlar.

Kanun Yasama

- 1) Kanun yasamak için atanan kadın müşavirler.
- 2) Merkez ofiste kanuni yasamaları kontrol eden kadınlar.
- 3) İllerde kanun yasamalarıyla ilgilenen kadınlar.
- 4) 205 kadın avukat.

Önemli bir nükte ise, 1989'da kadın organizasyonlarını oluşturma teşebbüsünde bulunulmuş .olmasıdır. Kadın çalışmaları halen tüm bakanlıklarda ve organizasyonlarda aktif haldedir